

Gittin Sources 36

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת גיטין דף סז עמוד ב

שקלה וכרכה בסודריה כו'. פרש"י כל החתיכה וכדמוכח לקמן דקאמרי חזי מר דלא מיכל קא בעי כו' ומזה מוכח דמעיקרא נמי משום טעמא דחיורא לא אכל כמ"ש התוס' ויש לדקדק דא"כ אמאי קאמר דגששה דהרגיש באותו עצם כפרש"י הא בלאו הכי לא היה אוכל מינה משום חיורא וי"ל דאי לאו משום הרגש אותו עצם לא היה כורכה בסודר אלא היה משליך הבשר תחת השלחן אבל כורכה בסודר להוכיח בעצם הזה על פניהם שמבקשים רעתו שיחנק בו:

מהרש"א [מהדורה בתרא] מסכת גיטין דף סז עמוד ב

ד"ה שקל כל החתיכה וכו'. עיין בח"ש ובחדושי אגדות והא דלא הוה קיבל אחר כך לריש גלותא עבור העצם שהרי מתחילה כרך בשביל זה נראה ליישב שאפשר כשאחר כך העבדים אשכחו דהוה כריך בסודר והביאו לריש גלותא ואמרו חזי מר וכו' אז היו לוקחין ממנו אותו העצם והראו לריש גלותא כך בלא עצם וק"ל:

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת גיטין דף סח עמוד א

א"ל רב חסדא מנא הוה ידע מר כו'. לכאורה קשה מה שאל לו דהא איהו דנחר ליה ודאי משום הכי הוה וי"ל דודאי דמשום דנחר ליה לא ירגיש בכך אבל נחר ליה שלא ישכב עד שישאלהו למה נחר לו וכשלא שאל לו ואעפ"כ הרגיש בדבר היה תמיה לרב חסדא מנא הוה ידע לה מר וא"ל ע"י שאתה נחר לי הייתי מרגיש דצריך שאלה ולכך שאלתי לינוקא פסוק לי פסוקך ובו הרגשתי ועוד דחשידי עבדי כו' ובודאי לא לכבודי א"ל לינח מר אלא שאפול בו וק"ל:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ד משנה ו

[ו] כבר רציתי לא לדבר בזה הציווי, לפי שהוא מבואר, וליודעי גם כן שדברי בו לא יאותו לרוב הגדולים בתורה, ואולי לכולם; אבל אומר ולא אחוש, מבלי לשאת פנים למי שקדם ולא למי שנמצא. דע, כי זה כבר אמר: אל תעשה התורה קרדום לחפור בה, כלומר: אל תחשבה כלי לפרנסה, ובאר ואמר שכל מי שיהנה בזה העולם בכבוד תורה שהוא כורת נפשו מחיי העולם הבא. והעלימו בני אדם עיניהם מזו הלשון הגלויה, והשליכוה אחרי גוום, ונתלו בפשטי מאמרים שלא הבינום - אני אבארם - והטילו להם חוקים על היחידים ועל הקהילות, ועשו את המינויים התוריים לחוק מכסים, והביאו בני אדם לסבור שטות גמורה, שזה צריך ומחוייב, לעזור לחכמים ולתלמידים ולאנשים העוסקים בתורה ותורתן אומנותן. וכל זה טעות, אין בתורה מה שיאמת אותו, ולא רגל שישען עליה בשום פנים. לפי שאנו אם נעייין בתולדות החכמים, זכרם לברכה, לא נמצא אצלם לא הטלת חובות על בני אדם, ולא קיבוץ ממון לשיבות המרוממות הנכבדות, ולא לראשי גלויות ולא לדיינין ולא למרבצי תורה ולא לאחד מן הממונים ולא לשאר האנשים, אלא נמצא קהילותיהם כולן יש בהם עני בתכלית, ועשיר רב הממון בתכלית, וחלילה לה' שאומר שהם לא היו גומלי חסד ונותני צדקה, אלא זה העני אילו פשט ידו לקחת היו ממלאים ביתו זהב ומרגליות, אבל הוא לא היה עושה כן, אלא מסתפק במלאכה שיתפרנס ממנה, בין ברווח בין בדוחק, ובז למה שבידי בני אדם, הואיל והתורה מנעתו מזה. וכבר ידעת כי הלל הזקן היה חוטב, והיה חוטב עצים ולומד לפני שמעיה ואבטליון, והוא בתכלית העניות, ומעלתו - עד כי תלמידיו הם אשר הושוו למשה ויהושע, וקטן תלמידיו רבן יוחנן בן זכאי. ולא יסופק לבר דעת שאילו היה מסכים לקבל מבני דורו, לא היו מניחים אותו לחטוב עצים. וחנינה בן דוסא, אשר קול קורא עליו: "כל העולם כולו אינו ניזון אלא בשביל חנינה בני וחנינה בני דיו קב חרובין מערב שבת לערב שבת", ולא ביקש מבני אדם. וקרנא דיין בכל ארץ ישראל, והוא היה משקה שדות, וכשהיו באים בעלי הדין, היה אומר: או שתתנו לי מי שישקה במקומי כשאני מתעסק עמכם, או שתתנו לי שעור מה שאבטל מעבודתי, ואדון לכם. ולא היו ישראל בני דורם של אלו זולתם לא אכזרים ולא שאינם גומלי חסדים, ולא מצאנו חכם מן החכמים שהיה מצבם דחוק שיגנה אנשי דורו שאינם מרחיבים לו, חלילה לה', אלא הם בעצמם היו חסידים, מאמינים באמת לעצמה, מאמינים בה' ובתורת משה, אשר בה הזכיה בעולם הבא, ולא יתירו לעצמם זה, ויסברו שהוא חלול השם אצל ההמון, לפי שהם יחשבו התורה למלאכה מן המלאכות אשר מתפרנסים בהן, ותתבזה אצלם, ויהיה עושה זה "דבר ה' בזה" + במדבר טו, לא+.

ואמנם טעות אלו המתגברים כנגד האמת והלשונות המפורשים, בלקיחת ממון בני אדם ברצונם או על כורחם - הן המעשיות אשר ימצאו בתלמוד באנשים בעלי מומים בגופותיהם, או זקנים באו בימים עד שלא יוכלו לעשות מלאכה, שאין תחבולה להם אלא לקחת, ואם לא - מה יעשו, הימות? זה לא ציוותו התורה. ואתה תמצא המעשה אשר הביאו בו ראייה באומר: +משלי טו, לא+ "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה" - בבעל מום, לא יוכל לעשות מלאכה. אבל עם היכולת, לא המציאה התורה בזה דרך.

רב יוסף, עליו השלום, היה נושא עצים, ואומר: "גדולה מלאכה שמחממת את בעליה", רצונו לומר, שבעת יגיעת איבריו - יכובד משכבם - במשא העץ הכבד, היה מתחמם גופו בלא ספק, והיה משבח זה ושמח בו, והיה לבו טוב במתנת בחלקו, בגלל מה שהיה אצלו ממעלת ההסתפקות.

כסף משנה הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה י

[י] כל המשים על לבו וכו'. רבינו ז"ל הרחיב פיו ולשונו בפירוש המשנה פ"ד דמסכת אבות על ההספקות שנותנין גם לתלמידים גם לרבנים. וגם כי נראה מדבריו שרוב חכמי התורה הגדולים שבאותו זמן או כלם היו עשים כן וגם פה אזדא לטעמיה. והנה הוא ז"ל הביא שם ראייה מהלל הזקן [יומא ל"ה]: שהיה חוטב עצים ולומד. ואין משם ראייה שזה היה דוקא בתחילת לימודו ולפי שהיה בזמנם אלפים ורבות תלמידים אולי לא היו נותנין אלא למפורסמים שבהם או שכל מי שהיה אפשר לו שלא ליהנות היה עושה אבל כשזכה לחכמה ולמד דעת את העם התעלה על דעתך שהיה חוטב עצים. גם מה שהביא מר' חנינא בן דוסא [ברכות י"ז]: אינה ראייה שאם היה רוצה להתעשר לא היה צריך לשאול מבני אדם רק מן השמים היו נותנים לו כמוזכר בתעניות [כ"ה]. אבל הוא ז"ל לא רצה ליהנות מן העולם הזה ואין דברינו אלא ברוצים ליהנות מן העולם הזה אבל שלא באיסור. וקרנא [כתובות ק"ה]. שהיה מרויח שהיה בודק באוצרות יין איזה ראוי להתקיים אותה אומנות יפה היא ובלא טורח גדול. ואין ספק שמי שחננו השם יתברך להתפרנס ממלאכתו אסור לו ליטול ורב הונא דהוה דלי דוולא כבר פירש"י ז"ל שהיה דולה להשקות שדותיו ובזה אין גנאי גם כי כפי זה כבר היו לו קרקעות ולא היה צריך ליטול. והביא עוד ראייה ממה שאמרו במי שאחזו [ס"ז]: רב יוסף איעסק בריחייא רב ששת בכשורי אמר כמה גדולה מלאכה שמחממת את בעליה. וכבר נזהר רש"י ז"ל מזה וכתב דלרפואה היו עושים כן בימות השלג להתחמם ולהזיע. ואיני מבין כוונת רבינו הלא נערים בעץ כשלו אף כי סומים כי רב ששת סומא היה כנראה באותה סוגיא ואיך היה נושא קורות וא"כ ע"כ י"ל כרש"י שהיה נושא משא בתוך ביתו ממקום למקום.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סא עמוד ב

לא תגנבו דכתב רחמנא למה לי? לכדתניא: לא תגנב - על מנת למיקט, לא תגנב על מנת לשלם תשלומי כפל.

רמב"ם הלכות גניבה פרק א הלכה ב

אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך.

לחם משנה הלכות גניבה פרק א הלכה א

[א] שנאמר לא תגנוב וכו'. אף על גב דבפרק איזהו נשך אמרו לא תגנוב דכתב רחמנא למה לי כלומר נילף גניבה מרבית ואונאה ותירצו לכדתניא לא תגנוב ע"מ למיקט לא תגנוב ע"מ לשלם תשלומי כפל וכו' וא"כ רבינו ז"ל לא הוה ליה למילף גניבה מלא תגנוב דבלאו הכי ידעינן ליה במה מצינו, ואין קפידא בכך דכיון דהשתא איכא קרא דלא תגנוב לדרשה דע"מ למיקט מכ"ש דכ"ש דהוה קרא דאם ע"מ למיקט אסור כ"ש שלא ע"מ לשלם. אך קשה דכתב רבינו ז"ל לקמיה אסור לגנוב כל שהו דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק וכו' דמשמע דהא ע"מ למיקט ליכא ביה אלא איסורא בעלמא אבל לאו ליכא דומיא דכל שהו דהוי איסור ולא לאו דבחדא כיילינהו ודבר זה קשה דכיון דעיקר קרא דלא תגנוב אתי לדרשה דע"מ למיקט א"כ לאו איכא ביה. לכך נראה דרבינו ז"ל סבור כדברי התוס' ז"ל שכתבו שם דהול"ל דלא מצי למילף חדא מתרתי משום דאין מזהירין מן הדין וכיון שכן האי דרשא דדרשינן בלא תגנוב בע"מ למיקט אסמכתא בעלמא היא דעיקר קרא לאגמורי איסור גניבה גופה אתי דלא ילפינן ליה מבניינא כיון דאין מזהירין מן הדין. איברא דקשה קצת דהא אין לוקין על לאו זה משום דנתן להשבון וא"כ לא מקרי אזהרה כיון דלא לקינן עליה דומיא דלאו הניתק לעשה דכתבו התוס' שם דלא מיקרי אזהרה מן הדין גזל משום דניתק לעשה:

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יא הלכה ה

מי שאמר דירה זו שבניתי סימן טוב היתה עלי, אשה זו שנשאתי ובהמה זו שקניתי מבורכת היתה מעת שקניתי עשרתי, וכן השואל לתינוק אי זה פסוק אתה לומד אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב כל אלו וכיוצא בהן מותר ד הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה מותר

כסף משנה הלכות עבודה זרה פרק יא הלכה ה

[ה] מי שאמר דירה זו וכו'. שם חולין (דף צ"ה:). תניא רשב"א אומר בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן. והנך הוא פירוש רבינו בתינוק ורש"י פירש תינוק היינו בן שנולד לו אף על פי שאין נחש שאסור לנחש ולסמוך על הנחש יש סימן סימנא בעלמא הוי דאי מצלח בסחורה אחר שבנה בית או שנולד התינוק או שנשא האשה סימן הוא שהולך ומצליח ואם לאו אל ירגיל לצאת יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח, עכ"ל. וכך הם דברי הראב"ד שכתב אף זאת שאמרו וכו' אחר שהוחזקו שלש פעמים, עכ"ל:

ורבינו מפרש דסימנים אלו אינם על מה שעבר לא על דבר עתיד וק"ל שפסוק לי פסוקיך נראה שהיו נמנעים לעשות מעשיהם על פיהם כדאשכחן בההוא פירקא [חולין צ"ה:]: דר"י הוה בעי למיזל לאקבולי אפי שמואל לבבל וא"ל ההוא ינוקא ושמואל מת ונמנע ר"י ולא הלך לבבל, ואין לומר שכוונת רבינו שכל שאינו תולה כל הסימן בדבר שכולו עתיד כגון הנערה אשר אומר אליה וכו' אותה הוכחת אלא שלוקח ראייה מהעבר אל העתיד וכגון ההוא דפסוק לי פסוקך דשמואל מת עבר היה וע"י כן נמנע מלילך לבבל שהרי כתב הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות ובההוא עובדא היה ר"י רוצה לירד לבבל ונמנע ע"י התינוק. וצ"ל להתם לא היה ר"י שואל לתינוק אם ירד לבבל אם לאו אלא הוי כשואל לו לדעת אם מת שמואל שהוא דבר עבר. אך קשה מדגרסין בר"פ מי שאחזו [ס"ח]. דרב ששת נמנע מלעשות מעשה מפני שהתינוק אמר לו נטה לך על ימינך או על שמאלך. ויש לומר דשאני התם שלא סמך על פסוק התינוק לבד אלא דנחר ליה רב חסדא ועוד דהו חשידי עבדי דלא מעלו וכדאיתא התם דאמר איהו גופיה. זהו לדעת רבינו אבל סמ"ג כתב מצינו כמה גדולים שאמרו לינוקא פסוק לי פסוקיך ועושים מעשה ע"פ הפסוק וחושבים זה כענין נבואה עכ"ל, כלומר זה לא היה מין נחש אלא מין נבואה ומש"ה שרי ודבריו כדברי הר"ן שכתבתי בסמוך: איזהו קוסם וכו':

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת גיטין דף סח עמוד א

נחית אתי שדא ביה שושילתא סתמיה כו'. ולא הזכיר מה שעשה בעזקא דחקוק עלה ג"כ שם דיהב שלמה ונראה דגם שנכבש אשמדאי בתפיסה ע"י השלשלת דחקוק עלה השם מ"מ היה יכול להזיק את בניהו כדקאמר מטא דיקלא חף ביה שדייה כו' אבל ע"י עזקתא שהיה ביד בניהו לא היה יכול להזיקו וכן מוכח בסמוך כשנתן שלמה העזקתא מידו לו אזקיה ופתקיה כו' וק"ל:

חכמת שלמה מסכת גיטין דף סח עמוד ב

בד"ה מלך כו' נ"ב כעין (כו') [מלכות ראשונה] דשוב לא היה יושב על כסא ה' להיות מלך בעליונים ובתחתונים:

הגהות יעבץ מסכת גיטין דף סח עמוד ב

שם עד דבנייה. נ"ב משמע עד ולא יותר א"כ מלתא דתמיהא הוא הך עובדא דבתר הכי דנעשה שלמה הדיוט ובכתוב מבואר שהי"ל לשלמה שלום מכל עבריו ואין שטו"פ כל ימי שלמה כי אם לעת זקנותו שהטו נשיו את לבבו אזי הקים ה' לו שטן. וכ"ש דקשי' למ"ד מלך והדיוט. וי"ל אף על גב דלא היה לשלמה שטו"פ מב"א עד לסוף ימיו מ"מ זה המעשה של אשמדאי היה תיכף לבנין הבית מאחר שנשא את בת פרעה ועשתה ריקודין וישן עד אחר זמן הקרבת התמיד כנזכר באגדה ומן אז חרה אף ה' בו וברושלים ככתוב כי אף על אפי וחמתי היתה לי העיר הזאת מן היום אשר בנו אותה. ונמסר ביד אשמדאי לפי שעה. ומ"ד מלך והדיוט לא נתכוון לו שלא שב לכסאו ולמלכותו אחר זה המעשה. אלא ר"ל שלא חזר לחשיבות מלכותו כמקודם שהיה נחשב חכם מכל האדם ולכן כתב ויהי שלמה מלך על כל ישראל שכולם הודו לו במלכותו מחמת פקסותו (ולא כמו בשאיל וב"ב) מש"ה אחר שנחשב בעיניהם לשוטה אף על פי שחזר וישב על כסאו חשבוהו להדיוט שאבד דעתו. וקרא דייק כמ"ד מלך והדיוט מדאמר הייתי מלך על ישראל בתחלה מכלל דהשתא לא נחשב כמלך:

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת גיטין דף סח עמוד ב

ויש לדקדק למ"ד מלך והדיוט הא כתיב מלך שלמה בירושלים ארבעים שנה וישכב עם אבותיו ויקבר בעיר דוד ודוחק לומר דגם השנים שנטרד ומלך אשמדאי נחשבו למלכותו שנראה מזה שנטרד בתחלת מלכותו ולפי התרגום שנטרד מפני שעבר על מצות ה' ניחא קצת דאיכא למימר דבסוף שנת הארבעים נטרד וק"ל:

רש"י מסכת גיטין דף סח עמוד א

תד"ה איכא. הכא משמע דלאבני אפוד בעי שמיר כו'. דעת הרמב"ן בפ' תרומה דלאבני אפוד לא היה צורך לשמיר אלא היה חורץ בהן דבהו לא כתיב במילואותם והא דקאמר הכא שמיר לאבני אפוד ר"ל לאבני החושן שנקרא אפוד בדרך העברה ע"ש. ולפ"ז נדחה ראייתם מהא דדמא ב"נ שהיה השמיר בב"ש. ולהמגיה בכ"מ בפ"א מהל' בית הבחירה

הלי י"ד אישתמיט דברי התוס' שלפנינו ודע"ז ודזבחים שהוכיחו דהשמיר היה בב"ש. וגם בל"ז השתבש בדברי התוס' דשם דאם תאמר דלא היה שמיר בב"ש א"כ כ"ש דקשה במה החליקו פגימת האבנים שבנו בהם המזבח בב"ש. וכן אז כששקצום מלכי יון ע"כ בנוהו מחדש. ולכן לא הוצרכו שמה לראיות שהיה בב"ש: ד"ה וכתוב זנות ויין כו' כצ"ל: בא"ד מלאכת ה' רמיה כצ"ל: